వ్యాస కౌముది

తెలుగులో చాటు కవిత్వం
డా. జొన్నలగడ్డ మార్కండేయులు

(తెలుగులో చాటు కవిత్వం ..... అంటే, కేవలం చాటు పద్య సంకలనము మాత్రమే కాదు. వాటిని శీర్షీకరించి ఆకర్షణీయంగా నలుగురికీ తెలియజేయాలనే నా ప్రయత్నాన్ని 'కౌముది' పాఠకలోకం ఆదరిస్తుందని అనుకుంటున్నాను.)

అన్యాపదేశములు

ఒకటిని నెపము పెట్టుకుని చెప్పడము అన్యాపదేశము. తమను తాము అధికులుగా భావించుకుని ఇతరులను గడ్డిపోచల కింద జమకట్టే పలుకుబడిగల వ్యక్తులకు లేదా సాటికవులకు చురుక్కుమనిపించి ఉలిక్కిపడి సిగ్గుపడేలా చేయడము కోసము కవులు అన్యాపదేశముగా పోలిక పెట్టి రచించిన చాటుపద్యాలు కోకొల్లలు. అన్యాపదేశ చాటవులు రసభరితంగ సరసయుక్తంగా మనలో అంతర్లీనంగా దాగి ఉన్న అధికృతాభావము వల్ల ఎదుటివారి పట్ల ప్రదర్శించిన తేలిక భావానికి నొచ్చుకోనీయకుండా ఉదహరించ తగ్గ పద్యాలుగా మన రసనపై ఎప్పటికీ నాట్యమాడేలా రచింపబడ్డాయి.

ఉమ్మెత్తపువ్వు

ఉమ్మెత్తపువ్వును ఈశ్వరుడు చంద్రునితో సమానముగా తలపై ధరించినంత మాత్రమున చంద్రునితో సమానముగా వెన్నెలలు కురిపించి ఆనందింప చేయలేదు. గొప్పవారి సరసన చేరి గొప్ప పడడము మంచిదే! కానీ శివుని తలపై చంద్రునితోబాటు గౌరవము పొందినా చంద్రుని ఉదాత్త గుణము ఉమ్మెత్త పువ్వు పొందలేకపోయింది. గొప్ప వారి సరసన చేరి కూడా హీనుడు ఉదాత్త గుణములు పొందలేడు.

వారక ఈశ్వరుండు తలపై ధరియించిన యంతమాత్రమ
వ్వారిజవైరి తోడ సరివత్తువె యుమ్మెతపూవ! నీ పసన్
వారిధులబ్బునో దెసలు వన్నెలు దేరునో చంద్రకాంతముల్
నీరవునో చకోరముల నెవ్వగదీఱునో తాపమారునో

తిలపిష్టము----కురంగనాభము

పడిశము పట్టి వాసనలు గుర్తించలేని పీసనరోగి కస్తూరిని (కురంగనాభము) తెలకపిండితో పోల్చినంత మాత్రమున కురంగనాభ సువాసనలకు లోటురాదు. కురంగనాభ గౌరవస్థానాన్ని తిలపిష్ట మాక్రమించలేదు కదా! వేషాన్నిబట్టి స్థాన విలువ కలగదని ప్రతిభ ఎప్పుడూ పరిమళించు కస్తూరిలా ఉన్నత స్థానాన్ని అర్హులనుంచి అందుకుంటుందని సాహిత్య పోషకులకు ప్రశంసగా అన్యాపదేశమైన చాటువిది.

పీనసరోగి నిన్ను దిలపిష్ట సమానము చేసినంతనే
వాని వివేకహీనతకు వందుఱవేల కురంగనాభమా!
మానవతీ కపోలకుచమండల మండిత చిత్రపత్రికా
నూనవితాన వాసనలనొందుట లోకము నిన్నెఱుంగదే!

__కొంగలు---హంస__

ఒకసారి ఒక హంస తన గుంపు నుండీ దారి తప్పి కొంగల గుంపు దగ్గరకు చేరుకుంది. దాని విదేశీయతను గుర్తించిన కొంగలు దానినివాస స్థలమును గురించిన వివరాలడిగాయి. మానస సరోవర ప్రాంతవాసిగా హంస చెప్పిన వివరాలు విని అంతటి గొప్ప ప్రదేశములో నివశిస్తున్న హంస అదృష్టమునకు గౌరవించవలసినది పోయి నత్తలంటే తెలియని నత్తలంటే తెలియని ప్రదేశములో నివిశిస్తున్నావని నవ్వి హేళన చేసాయి. నూతిలోని కప్పలవంటి విజ్ఞానము కలిగిన అవివేకులకు సమాధానము చెప్పలేని పరిస్థితి మధ్య వివేకవంతులకులకు జరిగే అవమానమును సరసంగా వివరించే ఈ పద్యము పద్యప్రియులకు గుర్తుండిపోయేలా రచింపబడినది. కొంగల ప్రశ్నలకు జవాబులు " " గుర్తుల మధ్య సూచించడము జరిగింది

ఎవ్వడవీవు, కాళ్ళు మొగమ్మెరన?--- "హంసమ" -- ఎందునుందువో?
"దవ్వులమానసంబునను"-- దానవిశేషము లేమి దెల్పుమా?
"మవ్వపుకాంచనాబ్జములు, మౌక్తికముల్గలవందు"--నత్తలో?
"యవ్వియెరుంగ"--మన్న నహహాయనినవ్వె బకంబులన్నియున్

__కేతికి-- తేటి__

కొంతమంది వేషభాషలు చూసి భ్రమించి ఆ వ్యక్తిఎదుట పాండిత్యము ప్రదర్శిస్తే సన్మానము చేయరు సరికదా ఆ వ్యక్తి వల్ల శృంగభంగము తప్పదు. పువ్వులన్నిటిలోనూ తేనెనాస్వాదించగల తేటికి కేతకీ కుసుమాన్ని సమీపించే అవకాశము భగవంతుడు నిరాకరించినందుకు బాధపడనక్కరలేదని, కంటక భరితమైన కేతకీ కుసుమ ప్రదేశము వల్ల తనువు వ్రయ్యలుకానందుకు సంతోషించాలని కవి అందరినీ ఆశ్రయించకూడదని చేసిన అన్యాపదేశ హెచ్చరిక ఈ చాటువు.

అసదృశగంధబంధురమటంచు వడిన్ జనుదెంచికేతకీ
ప్రసవమునందుజెంది మకరందము పెందమి గ్రోలలేమికిన్
దెసచెడి కుందనేమిటికి తేటి! యరాళకరాళకంటక
ప్రసవముచే భవత్తనువు వ్రయ్యకవచ్చినమేలు చాలదే!

కోరి అవమానము తెచ్చుకోకూడదని హెచ్చరిక. అందని ద్రాక్ష పులుపని సరిపెట్టుకోవాలి తప్ప తీయగా ఉందో లేదని తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నించకూడదు.

__చూతఫలము----కర్కశహృదయులు__

లోక విఖ్యాతమైన సిరిసంపదలతో తులతూగుతూ కూడా ఉపకారహృదయము లేని బండరాతి గుండెమానవులు జనాభా లెక్కలకు పనికి వస్తారు తప్ప, ఆకర్షణీయమైన చూతఫలములోని టెంకవలె, ఊరట కలిగించుటకు సమర్థులు కాలేరు.

చూతఫలావతంస! నిను జూచిన కన్నులపండువయ్యె!రూ
పాతిశయంబునన్ బరిమళాఘ్రాతమౌచు దిశౌఘుమెల్ల వి
ఖ్యాతియొనర్చు నీగుణములైనను గల్గదు నాకు నెమ్మదిన్

గౌతుకమెప్డు నీ హృదయ కర్కశభావము జూడ చూడగన్

<u>*సత్పురుషుడు--అల్పుడు*</u>

సత్పురుషుడు సలిలప్రవాహములో చేసే స్నానములా మాటలతో మనస్తాపమును తొలగిస్తాడు. అల్పుడు గండూషతోయములాంటివాడు. ఆ పుక్కిలింత నీటిలాంటి అల్పుని మాటలు ధీరునికి విచారము తొలగించలేవు.

ధరనత్యుత్తముడైన ధీరుని మనస్తాపంబు దీర్పంగ స

త్పురుషానీకము యోపుగాని యొకయల్పుండోపునే తీవ్రదు

స్తరనైదాఘవిదాహతాప మడపన్ ధారాధరాంచద్రసో

త్కరధారావళిగాక యర్హమగునే గండూషతోయంబులన్

<u>*అబద్ధమాడువాడు*</u>

గాడిద కొడుకని తిట్టి గాడిదను అవమానించకండి. అది ఎన్ని తిట్లనైనా సహించగలదుకానీ ఆడిన మాటలు తప్పినవానిని తనకొడుకుగా అంగీకరించదు.

ఆడిన మాటలు దప్పిన

గాడిద కొడుకంచు తిట్టగా విని యయ్యో!

వీడా నాకొక కొడుకని

గాడిద యేడ్చెంగదన్న ఘనసంపన్నా!

<u>*దానవిద్యారసికత లేనివాడు*</u>

పర్వతకొండడనేవాడున్నాడో లేదో తెలియదు కానీ పర్వతము, కొండలవలె శరీరాలు పెంచుకుని గడ్డితినే పశువులవలె పొట్టనింపుకోవడమే పరమార్ధముగా బ్రతికే దానవిద్యరసికతలేని పర్వతకొండడు మాత్రము పశువుతో సమానుడు.

అసమానదానవిద్యా

రసికతలేనట్టి నరుని బ్రతుకేటికి?సీ!

కసవేఱుకతిని బ్రదుకదె

పసరము తన కడుపునిండ బర్వతకొండా!

<u>*పండితసంస్కారము*</u>

పండితుల అహంకారము కొందరి విషయములో సంర్ధనీయమయింది. వారు ఒకరినొకరు పక్షులతోనో జంతువులతోనో లేక ఇతర అన్యాపదేశంగానో పోలికలు పెట్టుకుని తమ పాండిత్యమును తక్కువచేసే వారికి సవాలు విసిరేవారు. నాటి కృష్ణరాయల కాలమునుండీ, నేటి జ్ఞానపీఠకవుల వరకు పేరు కెక్కిన పండితులందరూ సాటికవులతో వివాద పడవలసివస్తే అన్యాపదేశంగా అహంకారము చూపుతూ చెప్పిన చాటుపద్యాలు సమర్ధనీయమైనా కాకపోయినా చదువునపుడు ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తాయి..

<u>*కుక్కుటము--ఖగేంద్రుడు*</u>

మిడిసిపడు అల్పుని ఆటలు గొప్పవాని ముందు సాగవు. అటువంటి అల్పుని నేలమీద నూకలు తిని క్రొవ్విన కుక్కుటముతో పోల్చి తనను సర్పదర్పమణచగల గరుత్మంతునిగా భావించుకున్న కవి, తాను ఎదురులేనికవినని లోకానికి చాటి చాటు పద్యములో జీవించాడు. ఆంధ్రభోజుడు కృష్ణదేవరాయల కోరికపై పెద్దన కవితా పితామహుడి రచన ఇదని సాహితీ ప్రియుల అభిప్రాయము.

రంతుల్మానుము కుక్కుటాధమ! దరిద్రక్షుద్రశూద్రాంగణ
ప్రాంతోలూఖలమూల తండుల కణగ్రాసంబుచే గ్రొచ్చి దు
ర్దాంతాభీల విశేష భీషణ ఫణాంతర్మాంస సంతోషిత
స్వాంతుండైన ఖగేంద్రుడు కట్టెదుర నీజంజాటముల్ సాగునే!

వరాహము - ఆదివరాహము

లోకములో తమ పూర్వీకులను తలచుకుని గొప్పలు చెప్పుకునే వారిని కవి చేసిన పరిహాసము ఈ పద్యము. అలనాడెప్పుడో అది వరాహము భూమి నెత్తిందని పంది చెప్పుకుని తిరగడమెలాంటిదో అల్పుడు తన పూర్వీకుల గురించి చెప్పుకు తిరగడము అలాంటిది. భట్టుమూర్తి కవి చాటువుగా పేరు కెక్కిమంచి అన్యాపదేశ చాటువుగా అల్పులను భుజాలు తడుముకునేలా ప్రచారమైంది.

తక్కకనేల ముట్టెగొని త్రవ్వగనేర్తునటంచుదాకు తా
నొక్కటెజాతియంచు ముదమందకు బుద్ధిని వెఱ్ఱిపంది! నీ
వెక్కడ! అది ఘోణియ ననెక్కడ! య్యదిసముద్రదుర్గభూ
ర్భాక్కుతలంబు నొక్క యరపంటనె మింటికి నెత్తనేర్చువే!

గార్దభాపదేశము

శ్రీనాధుడు కొండవీటిలో దేశాటన చేసినపుడు, ఛందస్సు నేర్చుకున్న అహంకారముతో కేవలము గణబద్ధ రచన చేస్తూ సారవిహీనమైన పద్యాలతో కవులుగా తిరుగుతున్న అల్పజ్ఞానులను సంబోధిస్తూ గార్ధభాపదేశముగా చెప్పిన ఈ చాటువు నేటికాలానికి కూడా సందేశమై నిలుస్తుంది

బూడిద బుంగవై యొడలు పోడిమిదక్కి మొగంబు వెల్లనై
వాడలవాడలం దిరుగుచుండేడువారలు చొచ్చుచోయనన్
గోడలగొందులందొదిగి గూయుచునుండెడి కొండవీటిలో
గాడిద! నీవునుంగవివికావుకదా! యనుమానమయ్యెడిన్

నీటిబొట్టు--ముత్యము

జంతువుల పోలికలు పెట్టి పరుషంగా సవాలు విసిరితే కోపముతో అవతలి వ్యక్తి మరోపోలికతో పరుషమైన పదజాలముతో చాటువులు చెప్పి తిట్టుకవిత్వవీరులనిపించుకున్నారు. కానీ కొంచెం సంస్కారయుతంగా కూడా ప్రవర్తించాలన్న మందలింపుతో అర్థవంతమైన అన్యాపదేశము కవి సంస్కారాన్ని గుర్తుండిపోయేలా చేస్తుంది. ఎవరికైనా సరే బంధుత్వ కారణంగా ప్రాప్తించిన ఉన్నత స్థానము ఒక అవకాశమే తప్ప శాశ్వతము కాదు. స్థాన విశేష మాత్రముచే కలిగిన ఔన్నత్యము తామరాకు మీద ముత్యములా మెరిసే నీటిబొట్టులాంటిది. అధికార దుర్వినియోగులకు కనువిప్పుగా రాయల అష్టదిగ్గజ కవి తిమ్మన ఈ చాటువును చెప్పాడని ప్రతీతి.

స్థాన విశేష మాత్రమున తామరపాకున నీటిబొట్టు! నిన్
పూనిక మౌక్తికంబనుచు బోల్చినమాత్రన ఇంతగర్వమా?
మానవతీ శిరోమణుల మాలికలందున గూర్చవత్తువో
గానుక లియ్యవత్తువో! వికాసము నిత్తువో విల్వదెత్తువో!

అల్పుడు --ఉన్నతపీఠము

పండితులైనవారు ఎంత సంయమనం పాటించినా అల్పకవిది మాత్రం కోతిబుద్ధి. వాడికి తనను అందరూ గౌరవించాలన్న తపనతో ఉత్తమస్థానాన్ని అడ్డదారిలో సంపాదించి కూర్చుని విపరీత చేష్టలు చేసినా, కవులు సహించి ఊరుకున్నారన్న వాస్తవానికి అద్దంపట్టిన చాటువిది. భట్టుమూర్తి, తెనాలి రామలింగకవి శ్రీకృష్ణదేవరాయల కొలువులో లేరు. అయినా అష్ట దిగ్గజ కవులలో వారిద్దరి పేర్లు లోకము ఒప్పుకుంది. అలా అని రాయలు భట్టు మూర్తికి అర్ధాసనమిచ్చి గౌరవించినందుకు అసూయతో వికటకవి ఈ పద్యము చెప్పాడని భావించడము ఆ మహాకవులిద్దరినీ అవమానించడమే అవుతుంది.

పండితులైనవారలు సభాస్థలినుండగ నల్పుడొక్కడు
ద్దండతపీఠమెక్కిన బుధప్రకరంబులకేమిలోటగున్
కొండకకోతి చెట్టుకొనకొమ్మకునెక్కిన గ్రింద మత్తవే
దండమహోగ్రసింహములు తాలిమి నుండవె రాజచంద్రమా!

సింహతలాటములు ధరించి గజారోహణ సత్కారములందుకున్న వారికి కోతియాట వినోదంగానే ఉంటుంది.

కవుల హృదయ స్పందనలు

తమ యెడ ఆదరణ చూపినందుకు ప్రశంశ, నిరాదరించినందుకు నింద రూపంలోనూ చెప్పిన పద్యములుగా కవుల హృదయ స్పందనలను అన్యాపదేశములనలేము కానీ అన్యాపదేశ హెచ్చరికలుగా మాత్రము మనము అంగీకరించాలి. దేవలూరి కేశవరెడ్డి అనువ్యక్తి అడిదము సూర కవిని 'కపీశ్వరా!' అని సంబోధించాడు. దానికి కవి

పీపట్టినట్టునోరను
వీపట్టదదేమి నీకు 'పీ--పీ 'లందున్
పీపయి రుచిపుట్టెనా నీ
కీపట్టున దేవలూరి కేశవరెడ్డీ!

అలాగే పూసపాటి సీతారామరాజు తననీ కవి ఏకవచనములో సంబోధించినందుకు కోపపడితే ఈ కవి

చిన్నప్పుడు రతికేళిక
నున్నప్పుడు కవితలోన యుద్ధములోనన్
వన్నెసుమీ రాకొట్టుట
చెన్నుగ నో పుసపాటి సీతారామా!

అని తిరిగి ఏకవచనముతోనే పద్యము చెప్పి పోగొట్టాడు. ఒక మంత్రి రాజుగారి భార్యతో అక్రమ సంబంధము కలిగి ఉండేవాడు. ఏకశయ్యాగతుడై రాణితో నిద్రిస్తున్న సమయంలో రాజురాకనుభృంగాపదేశంగా రాణిగారి ఆంతరంగిక చెలికత్తె చేత చెప్పించిన భృంగపంచకము శ్రీనాధుడు రాశాడంటే నమ్మలేము. ఇటువంటి శృంగారపరమైనవి, తమకు జరిగిన అన్యాయాన్ని తెలుపుతూ, అర్జీపద్యాలుగా రాజులకు తెలియచేసిన అడిదమురామ కవి చెఱువు మీది పద్యాలు వంటివి రెండు, మూడు కన్న మించి ఉన్నాయి కాబట్టి ఇటు వంటివి ప్రత్యేక సంఘటనా అన్యాపదేశ రచనా చాటువులుగా సంకలనపరుద్దాము. గ్రంధ విస్తరణ భీతిచే వాటి ఉనికిని మాత్రమే ప్రస్తావించవలసి వచ్చింది. తమ యెడ ఆదరణ చూపిన రాజులను, రాజమంత్రులను చాటుకవులు కీర్తించారు.. నిందించారు ఈ క్రింది చాటువు చూడండి

పద్యము చెప్పిన సుకవికి
హృద్యముగానియ్యనట్టి హీనాత్ముని యా
పద్యము పామ్మైకరుచును
ప్రద్యోదిత కీర్తికాండ! భాస్కరుకొండా!

ఇంతిలా బెదిరించడానికి కారణము కవులు శాపానుగ్రనిగ్రహ సమర్థులని ఒకొక చాటువు ప్రచారములో ఉంది.

గడియలోపల మూడుకండ్రికలైతాడి - బడగూలదిట్టె మేధావిభట్టు
కినిసి యొక్క ముహూర్తమున బ్రహ్మదండి--ముండ్లెల్ల డుల్లగదిట్టె మల్లఘనుడు
మూడు నాడికలకు ముట్టడివైచిన--మారనిభీమని మడియదిట్టె
నఱజామునకు జెరువంతయు నింకంగ--దిట్టెను బడబాగ్నిభట్టు
వాసరత్రయంబునకు జావంగదిట్టె -
శ్రీనగముదోచు తుక్కవిశేషమంత్రి
తురగచోరకు దిట్టెతిరుమలయ్య
పర్యగత దుష్టవర్ణప్రభావములను

ఈ పై చెప్పబడిన కవులందరూ విషమాక్షర ప్రయోగము ద్వారా పద్యములు చెప్పి శపించారు. వేములవాడ భీమకవి వంటి వరప్రసాదులైన కవులు అమోఘవచస్కులు. వీరి అద్భుత ప్రభావమును గురించిన చాటువులు ప్రత్యేకముగా పరిశీలించేముందు అమోఘవచస్కులైన సత్కవుల జోలికేకాదు కొంత మంది జోలికి వెళ్ళకూడదు. ఖండించ కూడదు. చూడండి ఈ క్రింద చాటువు.

వండెడువాని సత్కవిని వైద్యుని మంత్రిని దంత్రవాదినిన్
గొండెము పల్కువాని రిపుగూడిన వాని ధనేశునిన్ మహీ
మండలమేలువాని దనమర్మమెఱింగినవాని నిష్ఠునిన్
ఖండితమాడునే నదియు గండమయా శరభాంకలింగమా!

అద్భుత ప్రభావము కలిగిన కొందరి కవుల చాటువులకు ముందు కొన్ని చమత్కార చాటువులు చూద్దాము

చాటువులు----చమత్కారము

నలుగురొకచోట కూడినపుడు సంభాషణ సరసయుక్తముగా సాగుట సహజము. ఆ సంభాషణలో హాస్యము, శృంగారము, ఛలోక్తులు, సామెతలు. ఒకరిపై ఒకరు విసుర్లు-- ఓటు చేసుకుంటాయి. ప్రతిభావంతులైన వారి చమత్కార సంభాషణ సరసయుక్తమై, మరల మరల తెలుగు సాహిత్యములో చమత్కారమును మెరపింపచేస్తూ అనేక చాటువులున్నాయి. ఇతరుల సంభాషణలో ఉదహరింప బడుతుంటాయి.

(వచ్చే నెలలో మరికొన్ని ఆసక్తికరమైన చాటువుల గురించి తెలుసుకుందాం)